

Европейски съд по правата на човека

К. А. срещу Финландия

(K.A. v. Finland)

жалба № 27751/95

Решение от 14 януари 2003 г. на IV отделение на Съда

(резюме)*

Чл. 8: право на зачитане на семейния живот

Фактът, че едно дете може да бъде поставено в по-благоприятна за неговото отглеждане среда не може сам по себе си да оправдае принудителните мерки за отделянето му от грижите на биологичните му родители. Следва да има и други обстоятелства, които да доказват “необходимостта” от подобна намеса в правото на родителите по чл. 8 да имат семеен живот с детето си.

Поставянето на едно дете под грижите на властите по принцип би трябвало да се разглежда като временна мярка, която следва да се преустанови в момента, в който обстоятелствата позволяват това, и всякакви действия, насочени към прилагането на мярката, следва да съответстват на крайната цел – събирането на родителя и детето. Държавата е длъжна да балансира със задължението си да следи за защитата на интереса на децата.

Фактите по делото

Жалбоподателят и съпругата му С. имат три деца – К., родена през 1980 г., А., родена през 1981 г., и Дж., роден през 1986 г. С. страдала от психично заболяване. На 28.01.1992 г. в градската социална служба постъпил сигнал от частно лице, че децата може би са подложени на сексуален тормоз от родителите си. При първоначалното проучване от страна на социалната служба не били открити доказателства за кръвосмешение.

В периода до 30.04.1992 г. в службата постъпили още няколко сигнала, според които майката злоупотребявала сексуално с децата. Твърдяло се, че децата гледат порнографски филми, че майката се разхожда в къщи почти гола и използва циничен език при разговорите си със и за децата. Твърдяло се и че родителите пият големи количества бира през деня.

В края на май били проведени разговори с дъщерите и родителите по въпроса. Според социалния служител дъщерите потвърдили подозренията за сексуален тормоз, докато родителите отричали. Според жалбоподателя, с него и съпругата му не били разговаряли, А. била отрекла да е сексуално малтретирана от родителите си, а К., която подтикнали да говори за гърдите си, казала, че майка ѝ докосвала бюста ѝ в сауната.

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

От 1 до 17 юни 1992 г. децата, със съгласието на родителите си, били подложени на изследвания в детското психиатрично отделение на местната болница. С цел да приключат изследванията и с оглед преценката на необходимостта дали да се предприемат допълнителни мерки, с извънредни заповеди от 12 юни децата били настанени в дом на основание чл. 18 от Закона за благосъстоянието на децата (ЗБД). Явно тези разпореждания били издадени от Съвета за социално подпомагане (Съвета).

На 15 юни родителите били разпитани от д-р Х.Л. Те били информирани, че са открити доказателства за сексуални злоупотреби с момичетата, за упражнявано насилие срещу тях и за системна употреба на алкохол. Според наблюдавалите разговора социални служители родителите не разбирали сериозността на положението.

С писма от 22 и 23 юни М. и Е. информирали Съвета, че са готови да работят като доброволци в семейството, което познавали отдавна. М., която била приеман родител, заявявала, че родителите, и по-конкретно жалбоподателят, се грижат добре за децата си. Е., за чиято дъщеря С. се грижела понякога, казвала, че семейството води спокоен и нормален живот. Работодателят на жалбоподателя удостоверил неговия постоянен договор, както и факта, че през изминалата година не е имал неоправдани отсъствия.

На 24 юни Съветът, след изслушване на родителите и запознаване с писмените им възражения, потвърдил извънредните разпореждания. На Съвета били представени и доклад на училищната медицинска сестра и социалния работник и становище на директора на центъра за дневни грижи на Дж.

Съветът се аргументирал със сериозната заплаха за развитието и здравето на децата и разпореждал дългосрочното им отделяне от семейството, като първоначално да бъдат настанени в дом, а по-късно да се търси възможност за настаняването им в приемни семейства. На основание чл. 17 и 18, ал. 2 от ЗБД, мерките следвало да бъдат преразгледани след 30 дни.

Родителите оспорвали заповедите. Пред Съвета те поискали да бъдат изслушани и други свидетели, както и да им бъдат назначени доброволни домашни помощници.

На 13 юли 1992 г. Съветът, след изслушване на родителите, постановил продължаването на обществените грижи. Родителите обжалвали пред административния съд, без да ползват адвокат. На 19.10.1992 г., без да проведе открито заседание, съдът отхвърлил жалбата, като обосновал решението си с представените документи, пропуските в грижите за децата и другите условия в дома им.

Родителите обжалвали пред Върховния административен съд.

Съгласно преразгледания на 7.12.1992г. план за отглеждане на децата срещите им с родителите оставали три пъти седмично. Родителите възразили срещу настаняването им в приемно семейство и поискали да се изчака до приключването на процедурата по обжалване на мерките.

Планът бил обсъден отново на 26.02.1993 г. На децата било позволено да гостуват на роднини през уикенда. Отново бил повдигнат въпросът за приемните семейства, но жалбоподателят настоял да се изчака решението на ВАС.

На 16 март ВАС отхвърлил молбата на родителите, без да проведе открито заседание и без да сочи допълнителни мотиви.

На 5 април бил обсъден планът за грижите над децата, в присъствието на родителите. Трябвало да се вземе решението за избор между дома и приемното семейство. Жалбоподателят заявил, че ще продължи опитите да си върне децата, а

междувременно те да останат в дома. На срещата на 13 април на родителите било казано, че приемно семейство е намерено, и че след преместването на децата там те няма да могат да ги виждат за около 5-6 месеца, а след това ще се срещат четири пъти годишно.

Съветът приел така изменения план и постановил той да се преразгледа отново в края на 1994 г. Жалбоподателят обжалвал, като искал отменянето на обществените грижи или, алтернативно, по-чести срещи с децата и преразглеждане на плана най-късно през декември 1993 г. Административният съд отказал да разгледа жалбата по същество, защото 1) не било в неговата юрисдикция да прекратява обществените грижи; 2) приемането на план за обществени грижи не обвързвало правото на жалбоподателя да вижда децата си, а ограничение на достъпа му до тях следвало да се постанови със самостоятелно решение на Съвета; 3) сроковете за преразглеждане на плана били само инструктивни и той се преразглеждал винаги когато това е необходимо. Жалбоподателят не обжалвал това решение.

На 1.11.1993 г. той поискал обществените грижи да се прекратят. Три месеца по-късно Съветът отказал, защото това било в интерес на децата. Пред висши социални служители К. и А. заявили, че желаят да останат в приемните семейства. Дж. не бил питан, тъй като бил твърде малък. Съветът събрал информация и от учители и от приемните родители.

Жалбоподателят атакувал отказа, като подчертал и намерението си да се раздели с жена си, но жалбата му била отхвърлена, защото според съда все още съществувала необходимостта децата да бъдат отглеждани извън дома си. ВАС потвърдил това решение на 30 ноември 1994 г.

През април 1997 г. родителите поискали да се виждат с децата всеки уикенд за по цял ден в дома си. Съветът им отказал, но разрешил броят на срещите да се повиши на шест за година, като този режим да остане в сила до навършване на пълнолетие на всяко от децата. Съветът напомнил за установеното от д-р Х.Л. кръвосмешение в становището му от 1992 г. Жалбата на родителите била отхвърлена, освен по отношение на срещите с Дж. - ограничението по отношение на него оставало да важи до края на май 1999 г.

След като двете момичета навършили пълнолетие, били позволени по-чести срещи с Дж. На 28.02.2000 г. родителите отново поискали да се прекратят обществените грижи над Дж. Явно отново им е било отказано.

Срещу родителите не е било образувано полицейско разследване относно твърдените кръвосмешение или сексуални злоупотреби. Няма подадени молби в този смисъл и от социалната служба.

Пред Съда правителството е представило допълнителни материали, включително части от констатации на социални работници и психолози, направени след срещи с жалбоподателя, съпругата му и едно от момичетата, както и доклад на д-р Х.Л. от септември 1996 г., в който се казва, че децата са се адаптирали и не е необходимо да се продължава тяхната психотерапия.

Резюме на решението на Европейския съд

74. Жалбоподателят твърди, че поставянето на децата му под грижите на властите, процедурата по вземане на решенията, осъществяването на грижите и отказът за преустановяването им са нарушили правото му на зачитане на личния и семеен живот и на неприкосновеност на жилището.

А. Предаването на децата на жалбоподателя на грижите на властите

76-87. (...)

(а) предварителни бележки

88-91. Преди да разгледа оплакванията по същество Съдът се произнася относно представените от правителството допълнителни материали. Заключение му е, че едно оплакване не може да разгледа в светлината на информация, която не е била предоставена на националните органи, занимали се с въпроса, и на страните във вътрешното производство. Следователно представените пред Съда материали не биха могли да се приемат като относими за целите на обсъждането дали чл. 8 е бил нарушен в резултат от поставянето на децата под грижите на властите или поради продължаването на режима. Съдът има предвид и това, че правителството е получило тези материали с цел да защити тезата си, но не е получило предварителното съгласие на жалбоподателя или дъщеря му. “Включването или позоваването на подобни материали ... без съгласието на засегнатите лица може да обезкуражи родители, деца или други лица, засегнати от заповеди за поставяне под грижите на властите или от друга намеса в правата им по Конвенцията, да търсят психиатрично или медицинско лечение, когато не могат да очакват, че за това лечение има подходящи конфиденциални правила.”

(б) по съществуването на оплакванията

92. Съдът напомня, че съвместният живот на родители и деца представлява основен елемент на семейния живот и вътрешноправните мерки, които му пречат, представляват намеса в правото, гарантирано от чл. 8. Тази намеса е в нарушение на чл. 8, ако не отговаря на изискванията на т. 2. “Фактът, че едно дете може да бъде поставено в по-благоприятна за неговото отглеждане среда не може сам по себе си да оправдае принудителните мерки за отделянето му от грижите на биологичните му родители. Следва да има и други обстоятелства, които да доказват “необходимостта” от подобна намеса в правото на родителите по чл. 8 да се радват на семеен живот с детето си.”

93. Съдът отбелязва, че преценката кога намесата от страна на държавните органи в отглеждането на едно дете е допустима зависи от различни фактори, като например роля на семейството, държавна намеса в семейството и налични ресурси. Във всеки конкретен случай обаче, от решаващо значение са интересите на детето. Следва да се държи сметка и за това, че властите имат предимството да са осъществили контакт с всички засегнати лица, най-често още от момента, когато мерките се планират, или непосредствено след прилагането им (виж решението *К. и Т. срещу Финландия*¹ [GC], no. 25702/94, ECHR 2001-VII, §§ 151, 154 and 173).

94. Задачата на Съда е да разгледа в светлината на Конвенцията решенията на националните власти, взети в рамките на свободата на преценка при упражняването на правомощията им да регулират поставянето на деца под обществени грижи и правата на родителите на такива деца. “Свободата на преценка ще варира в зависимост от естеството на разглеждания въпрос и сериозността на засегнатия интерес, като например важноста на това да се

¹ K. and T. v. Finland

защити едно дете в ситуация, за която се преценява, че сериозно заплашва неговото здраве или развитие, и, от друга страна, целта семейството да се събере отново веднага щом обстоятелствата позволяват това (виж цитираното решение *К. и Т.*, §§ 154-155 и 173).”

95. Съдът ще разгледа отделно извънредните заповеди за поставяне под обществени грижи и нормалните заповеди, защото са резултат от различни процеси на вземане на решение. Когато се налага предприемане на спешни мерки, не винаги е възможно в процедурата по вземане на решение да имат пълно участие и лицата, грижещи се за детето. Това не е и желателно, ако има съмнение, че тези лица са източник на заплаха за него. “Колкото и спешна да е ситуацията обаче, ответната държава следва да докаже, че преди децата да бъдат предадени спешно на обществени грижи е била извършена прецизна преценка за това, какво ще е въздействието на предлаганите мерки върху родителите и децата, както и за възможните алтернативи на обществените грижи за децата (срв. цитираното *К. и Т. срещу Финландия*, §§ 165-166).”

(i) *извънредните заповеди от юни 1992 г.*

96. Не се спори, че поставянето на децата на жалбоподателя под грижите на властите е намеса в правото му на семеен живот. Съгласно приложимото вътрешно законодателство, Съветът е задължен да предприеме тази мярка, ако *inter alia*, здравето или развитието на детето са сериозно застрашени поради липса на грижи или други условия в дома му и при условие, че оказването на помощ на семейството не е подходящо или се е оказало неадекватно, както и при наличието на допълнителното условие, че предаването на грижите на властите е в най-голям интерес на детето. Спешни заповеди се издават, ако се смята, че детето е в непосредствена опасност по някоя от изтъкнатите по-горе причини или по други причини се нуждае неотложно от обществени грижи.

97. Извънредните заповеди от 12 юни 1992 г. не бяха представени на Съда, но според последващите решения на Съвета, основание за издаването им е била (и това не се оспорва от жалбоподателя) необходимостта да се гарантира провеждането на психиатричните изследвания на децата след затварянето на детското отделение.

98-99. Съдът е обсъдил основанията за издаване на разпорежданията и е приел, че те, в съответствие с изискванията на вътрешното законодателство, съдържат подробна информация за предоставената семейна помощ и обяснение защо тя повече не е възможна. Следователно заповедите са “в съответствие със закона”.

100. Като приема, че намесата е целяла защита на здравето и правата на децата, Съдът следва да прецени дали решаващите органи са останали в границите на предоставената им свобода на преценка при постановяването и потвърждаването на извънредните заповеди и при отхвърлянето на жалбите на бащата.

101. Отчитайки, че основната задача на властите е да гарантират интересите на децата, Съдът може да приеме, че Съветът основателно е намерил, че в техен интерес е да бъдат поставени под обществени грижи до завършване на психиатричните прегледи, за да може крайното решение да се вземе в светлината на експертните заключения.

102. За да прецени дали мотивите за разглежданите заповеди са били “релевантни” и “достатъчни” за целите на чл. 8, т. 2, Съдът следва да обсъди

едновременно и дали жалбоподателят е участвал в процеса по вземане на решението до степента, необходима за защита на интересите му.

103. “Според Съда, от едновременното разглеждане на посочените две изисквания на чл. 8 – “релевантност” и “достатъчност” на основанията за заповедите и възможност на родителя да участва адекватно в процеса по вземане на решението – следва, че всяка една заповед, свързана с обществени грижи над дете, трябва, първо, да може да убеди един обективен наблюдател, че мярката е взета след внимателна и непредубедена оценка на всички доказателства и мотивите за налагането ѝ са ясно формулирани. Изтъкнатите в заповедта съображения следва да отразяват подробното проучване, което може да се очаква, че компетентните органи провеждат по подобни значими въпроси, като преценяват различните доказателства за и против обществените грижи.”

104. На второ място, чл. 8 изисква заповедите да бъдат подробно мотивирани, за да може родителят (настойникът) да участва в процеса на вземане на решение чрез адекватно обжалване на постановените актове. Неясните и непълни мотиви не позволяват и на въззивната инстанция да прецени дали основанията за заповедта са “релевантни” и “достатъчни” (срв. доклада на Комисията по делото [Олсон срещу Швеция](#)² (no. 1), no. 10465/83, от 2 декември 1986 г., A.130, стр. 56, § 153).

“105. Нещо повече, Съдът смята, че при постановяването на мерки за закрила е от основно значение родителят да има правото да получи достъп до информацията, на която се позовават властите. Той е заинтересован да бъде уведомен за естеството и обхвата на твърденията за злоупотреба, направени от неговото дете или от външни за семейството лица. Това не само е от значение за възможността му да изтъква аргументи в полза на своята годност да предостави на детето си подходящи грижи и защита, но и му позволява да разбере и да приеме мъчителните събития, които засягат семейството като цяло. Има ситуации, в които родителят не може да има абсолютно право да узнае например разказаното от детето. И това е така, ако след една внимателна оценка е направен изводът, че това може да изложи детето на риск. По правило обаче, позитивното задължение на държавата да защити интересите на семейството изисква всички материали по случая да бъдат предоставяни на засегнатите родители, дори и при липса на искане за това от тяхна страна (виж решението *Т.П. и К.М. срещу Обединеното кралство*³ [GC], no. 28945/95, §§ 78-83, ECHR 2001-V, и решението *П., С. и С. срещу Обединеното кралство*⁴, no. 56547/00, §§ 136-138, ECHR 2002-...).”

106. Според жалбоподателя властите не са му осигурили възможността да представи своите аргументи; в мотивите не са оценили безпристрастно и ясно доказателствата против вземането на децата и в резултат на това родителите е следвало да доказват невинността си без помощта на адвокат и срещу неуточнени твърдения на анонимни лица.

107. Правителството от своя страна смята, че властите са спазили финландския закон.

108. Съдът отбелязва, че ситуацията не е била спешна, в смисъл на непредвидена, защото въпросът е бил разглеждан още от 29 април 1992 г.

109. Съдът вече прие, че заповедите са законосъобразни, но има съмнения за това доколко в тях са били адекватно посочени конкретните доказателства,

² Olsson v. Sweden

³ T.P. and K.M. v. the United Kingdom

⁴ P., C. and S. v. the United Kingdom

които според Съвета са били решаващи за отделянето на децата от дома на жалбоподателя.

110. Жалбоподателят и съпругата му не са имали право на безплатна адвокатска защита в производството пред Съвета. Той обаче е бил посъветван да ползва услугите на общинското бюро за безплатна правна помощ, но не се е възползвал от тази възможност.

111. Съдът отбелязва, че на четири срещи с родителите, проведени преди 12 юни, с тях е обсъждана вероятността децата да бъдат поставени под специални грижи поради подозрения за кръвосмешение и родителите са възразявали срещу подобно развитие. На 24 юни 1992 г. Съветът официално ги е разпитал във връзка с преценката дали издадените на 12 юни заповеди да бъдат потвърдени.

112. Като се има предвид, че социалните органи са имали сериозни подозрения, че децата са подложени на сексуален тормоз, Съдът може да приеме, че на този етап жалбоподателят не е бил информиран за самоличността на лицата, повдигнали тези съмнения. Не може да се твърди, че не са му били предоставени конкретните материали от преписката, нито че фактът, че подозрението за кръвосмешение не е било предмет на полицейска проверка, пречи на социалната служба да предприемат действията, които считат за необходими съгласно закона.

113. Във всички случаи, от представеното пред Съвета писмено становище на жалбоподателя от 24 юни се вижда, че е бил наясно с естеството на подозренията срещу тях и на тази дата е можел да оспори писмено и устно твърденията за сексуални злоупотреби.

114. На фона на тези факти Съдът може да приеме, че оспорваните заповеди са се основавали на достатъчно внимателна оценка на влиянието върху родителите и децата както на първоначалните грижи, така и на възможните алтернативи на поставянето на децата под обществени грижи. Следователно Съдът може да приеме, че за спешните заповеди е имало “релевантни” и “достатъчни” причини.

115. Съдът може да приеме и че жалбоподателят е бил включен в достатъчна степен в процеса по вземане на решение. По-конкретно, по делото не е доказано, че властите и съдилищата не са направили всичко необходимо, за да му дадат възможност да участва толкова ефективно, колкото е било възможно.

(ii) Заповедите от 13 юли 1992 г.

116. Съдът приема, че по смисъла на чл. 8, т. 2 заповедите са били “в съответствие със закона” и са целели защита на здравето и правата на децата.

117. По въпроса за обосноваването на заповедите и участието на жалбоподателя в процеса по вземане на решението Съдът отбелязва, че преди постановяването на заповедите Съветът е изслушал жалбоподателя и съпругата му наново. Родителите са продължавали да отричат да са имали неправомерно поведение, представили са доказателства в своя защита и са поискали разпит на свидетели, подкрепящи твърденията им.

118. Накратко, Съветът е разполагал с множество доказателства и становища за и против издаването на заповедите. Въпреки това ги е издал на същите основания, на които се е позовал в заповедите си от 24 юни. Административният съд е отхвърлил жалбата на родителите, като в мотивите си говори за “доказателството, станало известно от документацията по делото”, “недостатъците в отглеждането на децата” и “другите условия в техния дом”, което сериозно заплашвало здравето и развитието на децата. Върховният

административен съд също не е уважил жалбата им, без да изложи собствени мотиви.

119. На Съда прави впечатление фактът, че според Съвета децата на жалбоподателя са жертва на инцест, но до издаването на заповедите срещу родителите няма образувано наказателно производство. “Съдът не иска да навежда на мисълта, че обществените грижи следва винаги да се преразглеждат при липса на съдебно установяване на вината на родител, заподозрян в извършването на злоупотреби с дете (срв. решението *Л. срещу Финландия*⁵, по. 25651/94, § 127, 27 април 2000 г., непубликувано). Той обаче смята, че продължаващата липса на окончателно съдебно произнасяне за липсата или наличието на вина увеличава ангажимента на социалните власти и съдилищата (...) да предоставят задоволителна обосновка за продължаването на грижите и да включват засегнатия родител в процеса по вземане на решенията. Това позитивно задължение обхваща предоставянето на родителю на всяка информация, с която разполагат властите, независимо дали тя е в подкрепа или против продължаването на обществените грижи.”

120. Съдът смята, че в настоящия случай родителите са били наясно с аргументите в полза на планираните заповеди за поставяне под надзор, защото са имали по този повод среща със социален работник (на 6 юли), запознали са се с преписката и са били изслушани лично от Съвета.

121. Жалбоподателят е могъл и е обжалвал заповедите пред две инстанции. “И, въпреки че и на двете места не е имало открито заседание, чл. 8 не може да бъде тълкуван в смисъл, че във всяка ситуация е необходимо заседание пред “съд” по смисъла на чл. 6, т. 1 от Конвенцията (виж решението по допустимостта по делото *Т.К. срещу Финландия*⁶, по. 29347/95, непубликувано).”

122. Съдът е убеден, че жалбоподателят е можел да разбере кои материали са мотивирали Съвета и административните съдилища да продължат обществените грижи чрез издаването на тези заповеди.

123. “Следователно, при тази съвкупност от обстоятелства възможността на жалбоподателя да участва в процеса по вземане на решенията за поставяне на децата му под обществени грижи е била достатъчна за целите на чл. 8.

(iii) Заключение

124. Съдът намира, че няма нарушение на чл. 8 нито по отношение на правомерността на заповедите, издадени през 1992 г., нито по отношение на участието на жалбоподателя в процеса по вземането на решенията децата му да бъдат поставени под обществени грижи.”

Б. Осъществяването на обществените грижи и твърдението за бездействие във връзка с прекратяването им

125-137. (...)

“138. Както Съдът неведнъж е подчертавал, поставянето на едно дете под обществени грижи по принцип трябва да се разглежда като временна мярка, която следва да се преустанови в момента, в който обстоятелствата позволяват това, и всякакви действия, насочени към прилагането на мярката, следва да съответстват

⁵ L. v. Finland

⁶ T.K. v. Finland

на крайната цел – събирането на родителя и детето. Позитивното задължение да се предприемат мерки, улесняващи събирането на семейството, веднага щом това стане възможно, възниква за съответните власти и става все по-интензивно от момента, в който започват грижите, като винаги трябва да се балансира със задължението да се отчита какво е в интерес на детето. След като изтече определен период от време от първоначалното поставяне под обществени грижи, интересът на детето от това да не се променя *de facto* семейното му положение може да натежи срещу интересите на родителите семейството им отново да бъде събрано.

139. Властите имат широка свобода на преценка при решението за необходимостта от поставяне на едно дете под обществени грижи, но по-щателно проучване е необходимо по отношение на всякакви други допълнителни ограничения, като например ограничаване правата на родителите за достъп до децата. Такива допълнителни ограничения са свързани с опасност семейните връзки между родителите и едно малко дете действително да се прекъснат. Най-малкото, което може да се очаква от властите, е периодично да разглеждат въпроса наново, за да видят дали има положителни промени в положението на семейството. Възможностите за събирането му прогресивно ще намаляват и в крайна сметка ще изчезнат, ако на биологичните родители и детето не се позволява да се срещат или това става толкова рядко, че между тях не може да се очаква да се осъществи някаква естествена връзка (виж цитираното решение *К. и Т. срещу Финландия*, §§ 151, 154-155, 173, 178-179).”

140-141. (...)

142. По настоящето дело Съдът не вижда сериозни и постоянни усилия от страна на социалните служби, които да улесняват едно възможно събиране на семейството. За целите на чл. 8, т. 2 е логично да се очакват такива усилия през многото години, през които децата са били под обществени грижи. Периодично преразглеждане на условията за продължаване на грижите изисква и вътрешното законодателство. “Ограниченията на контактите между биологичните родители и децата им и пропусъкът на социалните служби да преразглеждат ограниченията съвместно и достатъчно често, не само не са улеснили възможното събиране на семейството, но и са му попречили.”

143. Личи решимостта на властите да не обсъждат събирането на семейството като сериозен вариант, като вместо това твърдо са изхождали от презумпцията, че децата имат нужда от дългосрочни грижи в приемно семейство. “Нещо повече, строгите ограничения на правото на жалбоподателя да посещава децата си говори по-скоро за намерението на социалните служби да заздравят връзките между децата и приемното семейство, а не да съдействат за събирането на семейството по произход (виж цитираното *К. и Т. срещу Финландия*, § 177, както и решението на камарата по същото дело, по. 25702/94, § 164, 27 април 2000, непубликувано).”

144. Съдът обръща внимание на следните факти: на К. не се споменава за възможност да се върне при семейството си при среща, проведена с нея на 4.07.1992г.; в заповедите от 13.07.1992 г. Съветът подчертава, че децата имат нужда от продължителни грижи; през февруари 1993 г. се планира преместването им в приемно семейство, изслушано е мнението на децата (тогава 12, 11 и 8-годишни), въпреки че молбата на жалбоподателя е била висяща пред ВАС и той самият изрично е отхвърлял идеята за приемно семейство; след отхвърлянето на молбата му децата са били изслушани наново, но приемното семейство им е било представено като възможност да излязат от детския дом, а възможността да се

върнат в по-близко или по-далечно бъдеще при родителите си въобще не им е била споменавана.

145. Накрая, становището във връзка с развода, който жалбоподателят е предложил в подкрепа на молбата си обществените грижи да бъдат прекратени, е било, че с това няма да се промени нищо, тъй като децата били настанени до навършването на пълнолетие.

146. “Заключението на Съда е, че чл. 8 от Конвенцията е бил нарушен, защото властите не са предприели достатъчно действия, насочени към възможното събиране на жалбоподателя и децата му – като се започне с преценяването на доказателство, което по мнение на жалбоподателя е показвало подобрение на условията в дома му още в края на 1993 г.

147. В светлината на тези заключения не е необходимо Съдът да разглежда като възможни отделни източници на нарушения участието на жалбоподателя в процедурата по взимане на решение в отговор на молбата му за прекратяване на обществените грижи и доколко ограничаването на срещите с децата му е било оправдано (виж цитираното *К. и Т. срещу Финландия*, § 194).”⁷

148-157. Жалбоподателят е претендирал 300 000 финландски марки (50 456,38 евро) като компенсация за претърпените от него неимуществени вреди в резултат на нарушението на чл. 8, което на практика е прекъснало връзката между него и децата му, причинило му е огромно страдание и стрес и го е заклеймило. Становището на правителството е, че ако Съдът намери нарушение на чл. 8, следва да присъди обезщетение за претърпените от жалбоподателя вреди, но предлага то да е в размер на 2000 финландски марки.

Като преценява по справедливост Съдът присъжда на жалбоподателя 8000 евро.

⁷ Решението е единодушно по всички въпроси.